

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje neuvoston asetuksesta eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2025 ja asetuksen (EU) 2024/257 muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje neuvoston asetuksesta eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2025 ja asetuksen (EU) 2024/257 muuttamisesta (E 52/2024 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje neuvoston asetuksesta eräiden kalakantojen ja kalakantaryhmien Itämerellä sovellettavien kalastusmahdollisuuksien vahvistamisesta vuodeksi 2025 ja asetuksen (EU) 2024/257 muuttamisesta (E 52/2024 vp): Ympäristövaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 10/2024 vp — E 52/2024 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- kalatalousneuvos Risto Lampinen, maa- ja metsätalousministeriö
- erikoistutkija Atso Romakkaniemi, Luonnonvarakeskus
- kalatalouspäälikkö Jermi Tertsunen, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ympäristöministeriö
- Kalatalouden Keskusliitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- Tornio-Muoniojokiseura ry
- WWF Suomi

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Pääasiallinen sisältö (E 52/2024 vp)

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES antoi 31.5.2024 neuvonsa vuoden 2025 TAC:sta Itämeren kalakannoille. ICES:n neuvot muodostavat perustan komission ehdotukselle vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä. Neuvoissa ei ole otettu huomioon TAC:n asettamisessa huomioon otettavia silakan vaelluksia pääaltaan ja Riianlahden välillä eikä Venäjän osuutta silakka-, kilohaili- ja lohikannoista.

Komissio antoi 26.8.2024 ICES:n neuvojen perusteella ehdotuksensa neuvoston asetukseksi Itämeren kalastusmahdollisuuksista vuonna 2025. Komissio täydentää ehdotuksensa Pohjanlahden silakan TAC:n osalta epävirallisella asiakirjalla, joka valmistunee syyskuun puolivälin jälkeen.

Pääasiallinen sisältö (EJ 10/2024 vp)

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES antoi 31.5.2024 neuvonsa vuoden 2025 TAC:sta Itämeren kalakannoille. Pohjanlahden silakkaa koskeva ICES:n neuvo on muista kalakannoista poiketen saatu vasta 16.9.2024. Neuvon antaminen viivästyi, koska ICES arvioi uudelleen kyseistä kalakantaa koskevat viitearvot.

ICES:n neuvot muodostavat perustan komission ehdotukselle vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä. Komissio antoi 26.8.2024 ICES:n neuvojen perusteella ehdotuksensa neuvoston asetukseksi Itämeren kalastusmahdollisuuksista vuonna 2025. Komissio on ilmoittanut, että se ei tule antamaan Pohjanlahden silakasta komission ehdotusta, vaan se täydentää edellä mainittua ehdotustaan Pohjanlahden silakan TAC:n osalta epävirallisella asiakirjalla (non-paper), joka valmistunee syyskuun aikana.

Valtioneuvosto täydentää E-kirjettään (E 52/2024 vp) jo ICES:n tieteellisen neuvon perusteella, jotta eduskunnalle jää riittävästi aikaa viimeistellä Suomen kanta. Valtioneuvosto toimittaa Pohjanlahden silakkaa koskevan komission epävirallisen asiakirjan eduskunnalle välittömästi, kun se on saatu.

Suomen kanta (E 52/2024 vp)

Peruskanta

Valtioneuvosto kannattaa Itämeren kalastusmahdollisuuksien vahvistamista vuodelle 2025 siten, että kalakantoja hyödynnetään kestävää enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY) koskevan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti.

Kalastusmahdollisuudet tulee siten vahvistaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen 2016/1139 Itämeren turska-, silakka- ja kilohailikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

koskevan monivuotisen suunnitelman ja ICES:n niitä koskevan uusimman tieteellisen neuvon perusteella.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohen TAC

Lohikantojen vahvistaminen on Suomelle prioriteetti. Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon ja komission ehdotuksen perusteella vuodeksi 2025 ratkaisua, jonka mukaan TAC asetettaisiin 40 000 lohen merisaaliin (kaupallisen ja vapaa-ajankalastuksen) perusteella siten, että määrästä vähennetään komission ehdotuksen mukaisesti vapaaajankalastuksen saalis (1 340 lohta), ilmoittamattomat saaliit (1 550 lohta), hylkeiden vahingoittamat (1 860 lohta) sekä alamittaisina vapautetut ja kuolleet lohet (370 lohta), jolloin TAC asetettaisiin 34 787 loheksi. Suomen kiintiö olisi 8 989 lohta.

TAC vahvistettaisiin vain sivusaaliita varten, mutta Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saa-ristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59°30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voitaisiin neljän merimailin sisäpuolella kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana) kalastaa lohta kohdennetusti sekä kaupallisessa että vapaa-ajankalastuksessa. Itämeren pääaltaalla leveyspiirin 59°30'N eteläpuolella ja 59°30'N pohjoispuolella neljän merimailin ulkopuolella kiellettäisiin siis sekä lohen kaupallinen että vapaa-ajankalastus kokonaan.

Lisäksi pyritään siihen, että aiempien vuosien tavoin muut Itämeren jäsenvaltiot sitoutuisivat siirtämään hyödyttömiksi jäävät lohikiintiönsä tarvittavilta osin ylläpitämään Suomen (ja Ruotsin) rannikkokalastusta ICES:n tieteellisen neuvon mahdollistamalla tasolla. On tärkeää, että tämä sitoumus säilyy EU-tasolla ja Suomella säilyy kansallisella tasolla mahdollisimman suuri harkintavara päättää, otammeko siirtoja vastaan muilta jäsenvaltioilta. Näin pystymme kansallisesti ottamaan ICES:n tieteellistä neuvoa ja komission ehdotusta paremmin huomioon lohikantojen tilan ja lohen nousun jokiin kaikissa tilanteissa, on lohikannan tila sitten heikentymässä tai tavoitteiden mukaisesti paranemassa. Tämän mahdollisuuden hyödyntämistä harkitaan kuten aiemminkin kansallisesti lohitiilan ja erityisesti lohen nousua jokiin koskevan tiedon perusteella. Tänä vuonna Suomi ei ottanut vastaan siirtoja muilta jäsenvaltioilta. Kesän 2024 heikko lohinousu ei puolla lohikiintiöiden siirtämistä Suomelle myöskään ensi vuonna.

Reaktion heikkoon lohinousuun Suomi pyrkii myös siihen, että jäsenvaltiot sitoutuisivat olemaan siirtämättä vuoden 2024 lohikiintiöiden käyttämättömiä osia vuodelle 2025. Suomen osalta tämä tarkoittaisi, että 1 666 lohta (10 %:n käyttämätön osuus Suomen vuoden 2024 kalastuskiintiöstä, jonka komissio normaalisti siirtäisi Suomelle automaattisesti) ei siirrettäisi kuluvalta vuodelta suurentamaan vuoden 2025 lohikiintiötä, vaan Suomen lohen kalastuskiintiö olisi ensi vuonna 8 989 lohta.

Valtioneuvosto lähtee siitä, että lohenkalastuksen säätelytoimenpiteiden tulee kohdella kaupallista ja vapaa-ajan kalastusta (ml. kalastusmatkailu) tasapuolisesti.

Valtioneuvosto kannattaa lisäksi teknisten kalastussääntöjen jatkamista. Leveyspiirin 59°30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31 touko-elokuussa neljän merimailin sisäpuolella lohen vapaa-ajankalastusta ei rajoitettaisi EU säännöksiin.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

Valtioneuvosto edellyttää, että komissio ja jäsenvaltiot edelleen valvovat, että Itämerellä ei harjoiteta laitonta lohenkalastusta ja että lohenkalastuksen edellä mainittua kieltoa Itämeren pääaltaalla noudatetaan.

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että Itämerelle saadaan lohen monivuotinen suunnitelma.

Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että kaikki kalastuskuolevuus tulee ottaa huomioon kalastuksen säätelyssä.

Suomenlahden lohen TAC

Valtioneuvosto kannattaa Suomenlahden lohen TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti (9 440 kpl) siten, että hylkeiden vahingoittamien lohien sekä vapautettujen alamittaisten (kuolleet) lohien määrä ja arvioitu raportoimaton saalis (yht. 491 lohta) sekä Venäjän osuus (9,3 %, 832 lohta) vähennetään, jolloin EU TAC olisi komission ehdotuksen mukaisesti noin 8 117 lohta. Suomen lohikiintiö olisi 7 285 lohta.

Pohjanlahden silakan TAC

Valtioneuvosto ottaa kantaa Pohjanlahden silakan TAC määrään, kun ICES:n neuvo siitä on saatu 16.9.2024. ICES arvioi Pohjanlahden silakan kutukannan koolle ja kalastuskuolevuudelle uudet viitearvot, jonka perusteella TAC voidaan asettaa kalastuskuolevuuden MSY vaihteluvälin mukaisesti.

Suomenlahden ja Itämeren pääaltaan silakan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon Fmsy vaihteluvälin kutukannan kokoon suhteutetun alarajan ja pistearvon välillä siten, että TAC olisi 95 340—125 344 tonnia.

EU:n TAC muodostuisi vähentämällä Venäjän osuus (9,5 %) ja ottamalla huomioon Riianlahden ja pääaltaan välinen vaellus, jolloin EU:n TAC olisi 83 881—111 034 tonnia (108—175 % lisäys verrattuna vuoden 2024 EU TAC:iin 40 368 tonnia). Komissio ehdottaa vaihteluvälin alinta lukua.

Riianlahden silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 30 394—45 235 tonnia.

EU:n TAC muodostuisi ottamalla huomioon Riianlahden ja pääaltaan välinen vaellus ja Fmsy olisi kalastuskuolevuuteen perustuvan komission ehdotuksen mukaisesti 41 635 tonnia.

Läntisen silakkakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa ICES:n neuvon mukaisesti nollasaalista läntiselle silakkakannalle.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

Komissio ehdottaa läntiselle silakalle sivusaalis TAC:a, jonka määrä olisi 394 tonnia. Lisäksi komissio ehdottaa, että aiemmin sallittu pienimuotoinen silakan rysä- ja verkkokalastus tulisi kielletyksi.

Kilohailin TAC

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon ja Fmsy vaihteluvälin ala- ja ylärajan välillä siten, että TAC olisi 130 195—169 131 tonnia.

TAC:n tasossa tulee ottaa huomioon Venäjän osuus (10,08 %) siten, että EU:n TAC olisi 117 071—152 082 tonnia (42—24 % vähennys verrattuna vuoden 2024 EU TAC:iin 201 000 tonnia). Komissio ehdottaa vaihteluvälin alinta lukua vähennettynä yhdellä tonnilla (117 070 tonnia).

Itäisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti. Valtioneuvosto myös kannattaa nykyistä kuturauhoitusta (touko-elokuu) ja vapaaajan kalastuksen kieltämistä turskan pääasiallisilla esiintymisalueilla osa-alueilla 24—26. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sivusaalis-TAC asetetaan riittävän korkealle tasolle, jotta vältetään tilanteet, joissa sivusaalis-TAC:n pienenus rajoittaisi perusteetta muuta kalastusta.

Komissio ehdottaa sivusaalis-TAC:n määräksi 191 tonnia.

Turskan sivusaaliskiintiön kohdennettu käyttö osana tutkimuskalastusta olisi aiempien vuosien mukaisesti sallittava, jotta turskakannan tilan kehitystä voidaan arvioida. Vaihtoehtoisesti tulee sallia turskaan kohdentuva pienimuotoinen kalastus alle 12 metrin pituisilla muuta kuin trooleja käyttävillä kalastusaluksilla läntisen silakan vuotta 2024 koskevan ratkaisun mukaisesti.

Lisäksi Suomen kannalta on tärkeää, että jäsenvaltiot sitoutuvat edelleen turskaa koskeviin kiintiövaihtoihin niin, että turska ei muodostu pullonkaulalajiksi muiden lajien kalastuksessa niille jäsenvaltioille, joiden turskakiintiöt ovat pienet.

Läntisen turskakannan TAC

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että turskalle asetetaan vain sivusaalis-TAC aiempien vuosien mukaisesti.

Komissio ehdottaa sivusaalis-TAC:n määräksi 93 tonnia.

Punakampela

Valtioneuvosto kannattaa TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti siten, että TAC on enintään 20 062 tonnia osa-alueilla 22—32.

Komissio ehdottaa TAC:n säilyttämistä vuoden 2024 tasolla 11 313 tonnia.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

Meritaimen

Valtioneuvosto kannattaa sitä, että meritaimenen kaupallisen kalastuksen kieltä jatketaan myös vuonna 2025 neljää meripeninkulmaa kauempana perusviivoista mitattuna.

Komissio ehdottaa tämän rajoituksen jatkamista.

Yhteisymmärryksen saavuttamiseen tarvittava neuvotteluvara

Valtioneuvosto on neuvotteluprosessin aikana valmis hyväksymään ja valmistelemaan omaaloitteisesti sellaisia ratkaisuja (esim. kalastuksen ajallisia ja alueellisia rajoituksia), jotka ovat ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä kalastuksen ja varovaisuusperiaatteen mukaisia sekä ovat tarpeen poliittisen yhteisymmärryksen saavuttamiseksi ja Suomen tavoitteiden edistämiseksi neuvostossa.

Suomen kanta (EJ 10/2024 vp)

Peruskanta

Suomi kannattaa Pohjanlahden silakan TAC:n vahvistamista ICES:n neuvon mukaisesti Fmsy vaihteluvälin kutukannan kokoon suhteutetun alarajan ja pistearvon välillä siten, että TAC olisi 66 446—74 515 tonnia.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta

Kansainvälinen merentutkimusneuvosto ICES antoi 31.5.2024 neuvonsa vuoden 2025 kalastuskiintiöistä Itämeren kalakannoille. ICES:n neuvot muodostavat perustan komission ehdotukselle vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksista Itämerellä. Valiokunta yhtyi lausunnossaan YmVL 11/2024 vp—E 39/2024 vp yleisellä tasolla valtioneuvoston toimintalinjaan, mutta totesi ottavansa asiaan varsinaisesti kantaa vasta valtioneuvoston annettua eduskunnalle E-kirjelmän syksyllä komission ehdotuksesta vuoden 2025 kalastusmahdollisuuksiksi, koska vuoden 2024 lohen noususta ei tuolloin ollut vielä tietoja.

Komissio antoi 26.8.2024 ICES:n neuvojen perusteella ehdotuksensa neuvoston asetukseksi Itämeren kalastusmahdollisuuksista vuonna 2025. Pohjanlahden silakan osalta ICES:n neuvo on annettu vasta 16.9.2024. Neuvon antaminen viivästy, koska ICES arvioi uudelleen kyseistä kalakantaa koskevat viitearvot. Komissio täydensi ehdotustaan Pohjanlahden silakan kiintiön osalta epävirallisella asiakirjalla.

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan kiinnittää Pohjanlahden silakan ja lohen osalta huomiota seuraaviin näkökohtiin.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

Pohjanlahden silakka

Valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa kalastuskiintiön vahvistamisesta Pohjanlahden silakkakannalle ICES:n neuvon mukaisesti, jolloin kiintiö olisi 66 446—74 515 tonnia vuodelle 2025. ICES:n neuvo silakasta saatiin vasta syyskuussa siksi, että uudistettua viitearvojen laskentaa ei saatu valmiiksi kevääseen mennessä. Uudistettuja viitearvoja ei voida suoraan verrata aiempien vuosien kanta-arvioihin, mutta silakkakannan vahvistuminen osoittaa, että Suomen kanta ja neuvoston ratkaisu silakan kalastuksen jatkamisesta tieteellisen neuvon perusteella vuonna 2024 oli perusteltu. Näin vuoden 2024 ennätyksellisen pientä 55 000 tonnin kiintiötä nostettaisiin 21—36 prosentilla vuodelle 2025.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan silakan kannan koko- ja kehitysarviot ovat olleet myönteisiä. Pohjanlahden silakkakanta on sillikanta, joka elää ääriolosuhteissa ja kannan ollessa riittävän vahva vuosiluokan runsauden määrittävät kulloisetkin ympäristöolosuhteet sen sijaan, että kutukannan suuruudella olisi olennainen merkitys. Kalakannat vaihtelevat myös luontaisesti vuosittain paljon. Tieteellisiä arvioita haastaa se, että kun kannan koko on kokonaisuutena heikentynyt lähelle viitearvoja, pienetkin muutokset johtavat mallinuksissa suuriin heittelyihin. Suuret muutokset vuosittaisissa kiintiöissä ovat vaikeita kaikkien toimijoiden kannalta. Valiokunta korostaa samalla huolta Itämeren huonon tilan vaikutuksista monin tavoin ravintoverkon eri osiin. Silakkakanta on myös kilohailikannan tavoin runsaampi Suomen lähivesillä ja vähälukuisempi suuressa osassa Itämeren pääallasta. Parempi tutkimustieto ekosysteemien tilasta edistäisi myös onnistumista johdonmukaisessa kalastuksen säätelyssä.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohi

Valiokunta korostaa lähtökohtaisesti vakiintuneeseen tapansa, että ICES:n tieteellinen neuvo muodostaa ainoan kestävä pohjan kalastusmahdollisuuksien vahvistamiselle, joten on tärkeää jatkaa johdonmukaisesti tukeutumista siihen korostaen kestävää enimmäistuottoa (Maximum Sustainable Yield, MSY).

Pohjanlahden jokien lohikantojen emokalamäärät ovat kahden viimeisen kesän aikana jääneet hälyttävän pieniksi niiden merivaelluksen aikaisen heikon selviytymisen vuoksi. Valiokunta totesi aikaisemmassa lausunnossaan, että Pohjanlahden lohen osalta tilanne on poikkeuksellinen, sillä lohen ennätyksellisen heikkoa nousua viime vuonna ei pystytty ennakoimaan, eikä syytä siihen tiedetä. Valiokunta piti hyvänä Suomen toteuttamaa linjaa merikalastuskiintiön 39 prosentin leikkauksesta ja siitä, että kiintiötä muilta mailta ei ole otettu käyttöön. Valiokunta piti myös hyvänä sitä, että maa- ja metsätalousministeriö reagoi tilanteeseen nopeasti tilaamalla Luonnonvarakeskukselta selvityksen syistä ennätyksellisen heikkoon tilanteeseen. Selvitys ei ole vielä käytettävissä, vaan valmistuu vuoden 2024 lopulla. Valiokunta pitää käynnissä olevaa selvitystä arvokkaana, sillä vaikuttavien toimien arvioimisen kannalta on keskeistä, että mahdollisista syistä heikkoon merivaelluksen aikaiseen selviytymiseen saadaan luotettavaa tietoa.

Valiokunnan aikaisemman lausunnon antamisen jälkeen on saatu uusimmat tiedot lohen noususta. Vuonna 2024 Tornionjokeen nousi noin 24 000 lohta, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2023, mutta yli puolet vähemmän kuin vuonna 2022 ja merkittävästi vähemmän kuin parhaina nousuvuosina, jolloin jokeen nousi lähes 100 000 lohta. Luonnonvarakeskukselta saatujen tieto-

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

jen mukaan nuorten, yhden merivuoden ikäisten lohien nousumäärä on laskenut viime vuosina, ja trendi on jatkunut vuonna 2024. Tämä viittaisi siihen, että myös lohien kokonaismäärä voi edelleen laskea eikä heikkenevää kehitystä voida sulkea pois. Tilanne on siten hyvin huolestuttava.

Komissio ehdottaa ICES:n suosituksen mukaisesti lohienkalastuksen sulkemista pääaltaalla ja Pohjanlahdelle kiintiötä, jonka mukaan on mahdollista kalastaa touko-elokuun välisenä aikana rannikkokalastuksella enintään 40 000 kutuvaelluksella olevaa lohta eli sekä kaupallista että vapaa-ajankalastusta 4 meripeninkulman sisällä perusviivasta mitattuna. Kiintiö vahvistettaisiin vain sivusaaliita varten, mutta Pohjoisella Itämerellä, Ahvenanmerellä, Saaristomerellä ja Pohjanlahdella (leveyspiirin 59°30'N pohjoispuolella osa-alueilla 29N, 30 ja 31) voitaisiin neljän merimailin sisäpuolella kutuvaelluksen aikana (toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana) kalastaa lohta kohdennetusti sekä kaupallisessa että vapaa-ajankalastuksessa. Itämeren pääaltaalla leveyspiirin 59°30'N eteläpuolella ja 59°30'N pohjoispuolella neljän merimailin ulkopuolella sekä lohien kaupallinen että vapaa-ajankalastus kiellettäisiin kokonaan.

Ympäristövaliokunta korostaa valtioneuvoston tavoin sitä, että lohikantojen vahvistaminen on Suomelle prioriteetti ja kannattaa ehdotettua ennätyksellisen pientä 34 787 lohien kiintiötä, josta Suomen osuus on 8 989 lohta (kun on vähennetty vapaa-ajankalastuksen saalis, ilmoittamatta jäävien ja hylkeiden vahingoittamien, alamittaisina vapautettujen ja kuolleiden lohien osuus). Suomen lohikiintiö pienenesi melkein 50 prosenttia vuoden 2024 toteutuneesta kiintiöstä. Esitetty kiintiö olisi noin 2 500 lohta vähemmän kuin vuoden 2024 saalis. Mikäli koko kiintiö saataisiin pyydettyä vuonna 2025, saalis pienenesi noin 20 prosenttia vuodesta 2024. Valiokunta tukee ehdotettua tiukkaa sääntelyä korostaen yleisesti varovaisuusperiaatteen merkitystä kalastuksen sääntelyssä ja painottaen lohien luontaisen lisääntymisen turvaamista. Valiokunta toteaa, että kalastus ei ole viime vuosina ollut määräävä tekijä kalakantojen kehityksessä, vaan Itämeren tila vaikuttaa niihin voimakkaasti. Kalastuksen sääntely on kuitenkin ainoa käyttökelpoinen keino, jolla kalakantojen tilaan voidaan ihmistoimin vaikuttaa lyhyellä aikavälillä, kun meren tilaa parantavat toimet vaikuttavat viiveellä.

Valiokunta korostaa Itämeren heikon tilan vaikutusta kalojen ja erityisesti lohien menestymiseen. Lohien merivaelluksen aikaiseen heikkoon selviytymiseen vaikuttaa ilmeisesti merkittävästi se, että lohet käyvät syönnöksellä eteläisellä Itämerellä, jossa hapettomien pohja-alueiden laajuus on jo huomattava. Hapeton pinta-ala on kymmenkertaistunut vuosisadassa pääasiassa ravinnekuormituksen kasvun seurauksena ja ilmastomuutoksen myötä kohonnut vesimassan lämpötila on myötävaikuttanut tilanteen pahenemiseen. Elinympäristöjen ja lajien tilaa heikentävät rehevöitymisen ohella ruoppaukset, vesirakentaminen, vieraslajit, roskaantuminen ja vedenalainen melu sekä kumulatiivisesti lisääntyvät paineet eri toiminnoista. Kasvava paine merialueiden hyödyntämiseen uusiutuvan energian tarpeisiin voi vaikuttaa tärkeisiin kutualueisiin ja yleisemmin merialueen luonnon monimuotoisuuteen, jonka heikentyminen puolestaan heijastuu kalakantoihin. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Itämeren tilaan ja odotettavissa oleviin hyödyntämispaineluihin kiinnitetään ajoissa riittävästi huomiota ja ehkäistään tehokkaasti peruuttamattomien vahinkojen syntymistä.

Valiokunta korostaa edelleen oikea-aikaisen ja riittävän luotettavan tieteellisen tiedon merkitystä kalakantojen säätelyä koskevan päätöksenteon pohjana. Valiokunta painottaa, että epätietoisuus systä lohien merivaelluksen aikaiseen heikkoon selviytymiseen korostaa entisestään sen tärkey-

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

tä, että Itämerelle saataisiin lohen monivuotinen hoitosuunnitelma. Monivuotisen hoitosuunnitelman avulla olisi mahdollista lisätä lohikantojen pitkäjänteistä, lohikantakohtaiset erot huomioon ottavaa suojelua. On tärkeää, että lohen ja muiden Itämeren kalakantojen tilaa seurataan aktiivisesti ja syitä kantojen tilassa tapahtuviin muutoksiin selvitetään.

Valiokunta pitää tärkeinä valtioneuvoston linjauksia tavoitteista, jotka koskevat Itämeren jäsenvaltioiden sitoutumista siirtämään hyödyttömiksi jäävät lohikiintiönsä tarvittavilta osin ylläpitämään rannikkokalastusta ICES:n tieteellisen neuvon tasolla ja olemaan siirtämättä vuoden 2024 lohikiintiön käyttämättömiä osia vuodelle 2025. Valiokunta pitää tärkeänä myös tavoitetta kaupallisen ja vapaa-ajankalastuksen tasapuolisesta kohtelusta.

Lohen nousun heikossa tilanteessa on tärkeää edelleen varmistua tehokkaasta valvonnasta kohdistuen Itämeren pääaltaan lohenkalastuskiellon noudattamiseen ja siihen, ettei laitonta lohenkalastusta harjoiteta.

Valiokunta painottaa, että EU:n kalastuskiintiösääntelyn lisäksi lohikantojen tilan parantamiseen voidaan vaikuttaa kansallisin toimin. Keskeisiä toimia ovat vaelluskalojen reittien kunnostaminen ja nousuesteiden poistaminen, tärkeiden elinympäristöjen kunnostaminen ja kutualueiden rauhoittaminen sekä tarvittaessa kalastusrajoitukset myös jokisuualueilla. Valiokunta korostaa tarvetta toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjauksia muun muassa virtavesien ennallistamisesta sekä NOUSU-ohjelman jatkamisesta ja kehittämisestä. Hallitusohjelman mukaan kalatie- ja lohistrategiat päivitetään ja vähämerkityksellisiä vesivoimaloita puretaan ja vesistöjä palautetaan luonnontilaan. Resurssit tulee kohdistaa kalojen luontaisen elinkierron vahvistamiseen ja pyynnin kohdistamiseen evälekattuihin istutettuihin lohiin. On tärkeää, että myös hylkeiden vaikutuksesta lohikantojen selviytymiseen saadaan tarkempaa, ajantasaista tietoa. Lohikantoja voidaan suojella esimerkiksi tehostamalla hyljevahinkojen ehkäisemistä ja korvaamista tukemalla vahinkoja ehkäiseviä pyydyksiä, tekniikoita ja käytänteitä sekä sääntelemällä kokonaiskestävästi hyljekantojen kokoa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp

Helsingissä 4.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahhti kok
jäsen Sara Seppänen ps
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Ville Väyrynen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Emme voi yhtyä valiokunnan kantaan, sillä se ei suhtaudu riittävän varovasti kalakantojen heikkoon kehitykseen Itämerellä.

Kaikkein huolestuttavin on lohen tilanne. Lohen osalta sekä Suomenlahden että Pohjanlahden ja Itämeren pääaltaan luonnonloheen kohdistettava kalastus tulisi keskeyttää kokonaan vuoden 2025 osalta. Suomenlahdella kalastus olisi kohdistettava vain istutettuun loheen, Pohjanlahdella ja Itämeren pääaltaan osalta lohenkalastusta ei tulisi harjoittaa lainkaan.

Lohikannat ovat olleet jatkuvassa laskussa lähivuosina. Kalastuskiintiöitä on laskettu ja tilanteeseen on yritetty reagoida, mutta kehitys on tästä huolimatta ollut heikko. Heikosta tilanteesta kertoo myös ICES:n suositus Suomen kiintiöstä, alle 9 000 kalaa sekä Suomenlahden että Pohjanlahden osalta.

ICES:n suosituksessa ei kuitenkaan näy kuluvan vuoden tilanne, joka on ollut vielä edellisiä heikompi. Lohen nousua Suomen jokiin haittaa kalojen korkea kuolleisuus jo merivaelluksen aikana. Syytä korkeaan kuolleisuuteen ei tiedetä. Selvää on, että tilanteen ei odoteta paranevan lähitulevaisuudessa.

Heikosti voivan ja alati heikkenevän kalakannan suojaaminen vaatii kalastuksen keskeyttämistä määrääjäksi. Kalastuksen keskeyttäminen aiheuttaa haittaa sekä ammattikalastukselle että vapaa-ajan kalastukselle. On kuitenkin syytä tunnustaa, että lohen tilanne on niin kriittinen, että mikäli järeisiin toimiin ei ryhdytä nyt, on erittäin mahdollista, että lohi katoaa jopa kokonaan Itämerestä. Myös kalastuksen näkökulmasta tämä tulisi nähdä merkittävästi vakavampana uhkana.

Myös silakkakantojen osalta tulee noudattaa suurempaa varovaisuutta. Silakan kalastuskiintiöitä ei tulisi nostaa vuodelle 2025 lainkaan vuodesta 2024. Pohjanlahden silakkakanta on edelleen kriittisen rajan alapuolella ja on siksi vaarassa taantua vakavasti edelleen, jos kalastuspainetta lisätään. Suomenlahden, Saaristomeren ja Itämeren pääaltaan tilanne on vain niukasti parempi ja silakkakanta on hädin tuskin kriittisen rajan yläpuolella. Kalastuskuolleisuuden lisääminen on vaarassa heikentää kannan tilaa ja pudottaa sen kriittisen tason alle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ei yhdy valtioneuvoston kantaan, vaan ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 12/2024 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 4.10.2024

Jenni Pitko vihr
Mai Kivelä vas